lise kui ka vaimse tööga tegelevaid rahvakihte. Selle erakonna kandidaadina valiti V. Harjumaa poolt Ajutise Maanõukogu liikmeks ja toimis 1917. a. juulist oktoobrini viimase noorema abiesimehena. Sept. 1917 käis V. Maanõukogu esindajana Peterburis demokraatia nõupidamisel. Sama a. 3.—4. VII Tallinnas peetud Eesti rahvuskongressil oli V. üheks vanemaks abijuhatajaks ja kaitsis oma ettekandes Eesti rahva riigipolitilise ideaalina föderatsiooni Venega. Aug. 1917 valiti ta Tallinna linnavolinikuks tööerakonna nimekirja järgi. Ajutise Maanõukogu hajutamisel enamlaste poolt 15. XI 1917 tegi V. katset rahvale ette lugeda otsuseid Maanõukogu kuulutamise kohta kõrgeimaks võimuks Eestis, kuid sattus ühes J. Tõnisson'i (vt.) ja teistega märatseva enamlise rahvamassi kätte ja sai paari kivihoobiga peast ja kaelast haavata, pääsedes surmast ainult V. Kingissepa (vt.) vahelesegamise tõttu. Vene asutava kogu valimistel novembris 1917 saavutas tööerakond V.-i juhatusel suure võidu, sai pooled mitteenamlistest kohtadest (4-st 2) endale ja viis V.-i ja J. Seljamaa läbi. 10. (23.) I 1918 käis V. ühes J. Poska ja J. Seljamaaga Peterburis liitriikide saadikute jutul selgitamas Eesti riikliku iseseisvuse tunnustuse väljavaateid. Dets. 1917 Tallinnas peetud tööerakonna konverents otsustas föderatsiooni asemel nõuda Eesti riiklikku iseseisvust. Eesti Asutava Kogu valimistel 21.—22. I (3.—4. II) 1918 läks tööerakond avalikult rippumatu Eesti riigi loomise hüüdsõna all valimisvõitlusse ja sai erakordselt suure poolehoiu osaliseks. Kui oma lootustes pettunud enamlased äkki katkestasid valimised, otsustas Maanõukogu vanematekogu välja kuulutada Eesti iseseisvuse ja tegi selleks salajasi ettevalmistustöid, milledest põranda alla läinud V. võttis energiliselt osa. Valitud 1918. a. veebr. K. Pätsi ja K. Koniku (vt. neid) kõrval Päästekomitee liikmeks, etendas V. selles oma külmaverelise ja julge esinemisega tähtsat osa enamliste võimude lahkumise päevil, hoides ära Tallinna pommitamise Vene sõjalaevastiku poolt ja organiseerides kohalikud jõud enamlaste võimu murdmiseks, mille tõttu võimalikuks osutus 24. II Tallinnas Eesti iseseisvus välja kuulutada. Järgm. päeval avaldatud Eesti Ajutise Valitsuse koosseisus oli V. kohtuministriks ja peaministri asetäitjaks. Et nüüd algava Saksa okupatsiooni võimud (vt. Seckendorf) seda valitsust ei tunnustanud, organiseeris Ajut. Valitsus passiivse vastupaneku. V.-i allkirja kandev Eesti Ajutise Valitsuse salajane ringkiri nr. 1 6-st märtsist 1918 kutsus eesti tegelasi üles valitsuse ja omavalitsuse asutisi visalt oma käes hoidma ja püstitas nõude, et eesti tegelased ei sobitaks demokratismi põhimõtteist kõrvalekalduvaid kokkuleppeid Saksa võimudega. S. a. aprillis tegi V., kelle iseloom ei suutnud kannatada kestvat tegevusetust okupatsiooni surve all, katse pääseda välismaale, et Ajut. Valitsuse ülesandel arendada hoogsamat aktsiooni Eesti iseseisvuse heaks. Ta pidi lähemalt informeerima meie välissaatkonda Eesti iseseisvuse väljakuulutamisest ja okupatsioonivõimude poolt maksmapandud korrast ning andma välissaatkonnale juhtnööre edaspidiseks tegevuseks ja oli volitatud tarbekorral moodustama väljaspool kodumaa piire uue ajutise valitsuse. Kuid katse pääseda Käsmust üle jää Soome ja sealt Rootsi ebaõnnestus. V., ühes paari kaaslasega (A. Jürgens, J. Peistik ja küüdimees A. Rünk) sattus Kõrgesaarel vangi Saksa vägede kätte, kes vahepeal olid ka Soome jõudnud, viidi Kotkasse ja sealt edasi Helsingi. Töölö suhkruvabrikus asuvas Saksa vägede staabis kuulati nad üle ja püüti neilt piinamisega välja pressida teateid Eesti Ajut. Valitsuse tegevuse kohta, mis aga ei õnnestunud. Nähtavasti Saksa võimudelt Tallinnast saadud näpunäidete järgi lasti V. ja ta kaaslased 13. IV 1918 mainitud vabriku õues maha ja maeti ühes teiste mahalastutega Huopalahti metsaserval ühishauda. V.-i hukkamine, millega seotud üksikasjad veel praegugi (1929) lõplikult selgitamata, jäi esialgu saladusse. Alles 1920. a. detsembris õnnestus Asutava Kogu liikme T. Kalbuse juhatusel töötaval uurimiskomisjonil V.-i surmasaamise loosse tuua teatavat selgust ja leida ta laiba, mis suurte auavalduste saatel toodi kodumaale ja maeti Pilistvere surnuaiale. — Harukordselt julge, dünaamilise isikuna etendas traagilise surma läbi vara lahkunud V. tänu oma selgele peale ja raugematule tahtele eesti rahvuslikkude huvide tõlgendamisel ja rahvuslikkude õiguste eest võitlemisel Eesti iseseisvuse võitluspäevil aa. 1917—18 esmajärguliselt tähtsat osa. Eesti ajalukku jääb ta püsima nende saatuslikkude aegade kesksema suurkujuna, kelles paremini kui kelleski teises kehastus 1917. a. revolutsiooni järel vallandunud eesti rahvuslik energia.

A. Tammann, Jüri Vilms (1923); Päevaleht 1917; Vaba Maa 1920, nr. 287, 289, 292, 1924, nr. 87, 1928, nr. 84, 283, 1929, nr. 47; Mälestused iseseisvuse võitluspäivilt I (1927); Kaitse Kodu 1928, nr. 3; R. Berendsen, Eestimaa talurahva vabastamise 100-a. juubel (1923), lk. 89 j. *P. T.*

WINCKLER, Abraham, kirikuõpetaja ja vanem eesti kirjamees, sünd. juulis 1606 Freiburgis (Tüüringis) kantori ja organisti